Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Viite: Asiantuntija- ja lausuntopyyntö 16.9.2026

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027 (HE 175/2026 vp.)

Tasa-arvovaltuutettu kiittää kutsusta tulla kuultavaksi hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027.

Tasa-arvovaltuutettu on arvioinut talousarvioesitystä toimivaltansa mukaisesti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Valtuutettu kiinnittää lausunnossaan erityistä huomiota

1) sukupuolitietoisen budjetoinnin kehittämiseen,
2) työllisyys- ja sosiaaliturvatoimien sukupuolivaikutuksiin,
3) osaavan työvoiman saatavuuteen,
4) hyvinvointialueiden tulevaisuustyöhön sekä
5) tasa-arvovaltuutetun tehtävien hoitamisen edellyttämään resursointiin.

Sukupuolitietoinen budjetointi

Valtiovarainministeriön määräyksen mukaan talousarvioesityksen pääluokkaperustelujen tulee sisältää yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä toiminnasta. Tarkastelussa tulee kiinnittää huomiota sukupuolten tasa-arvon yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla sekä niihin hallinnonalan menoihin, joilla on vaikutusta tasa-arvon toteutumiseen.[1]

[1] https://vm.fi/documents/10623/307577/Valtiovarainministeri%C3%B6n+m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ys+toiminta-+ja+taloussuunnittelusta,+julkisen+talouden+suunnitelman+valmisteluun+liittyvien+kehys-+ja+muiden+ehdotusten+sek%C3%A4+valtion+talousarvioehdotusten+laadinnasta+annetun+valtiovarainministeri%C3%B6n+m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4yksen+muuttamises.pdf/221590c1-7413-d4b4-1bcb-a3e907d2778f?t=1680171893174

Tasa-arvovaltuutettu pitää sinänsä myönteisenä, että kaikkien ministeriöiden pääluokkaperusteluissa esitetään sukupuolten tasa-arvoa koskeva yhteenvetotarkastelu. On myös hyvä, että sukupuolten valtavirtaistamista valtion talousarvioissa seurataan vuosittain[2]. Tämä vahvistaa sukupuolinäkökulman näkyvyyttä talousarvion valmistelussa ja tukee tasa-arvon edistämisvelvollisuutta perustuslain (731/1999) 6 §:n sekä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 §:n mukaisesti.

Vuoden 2027 talousarvioesityksessä on tunnistettavissa useita sukupuolten tasa-arvoon liittyviä toimenpiteitä ja tavoitteita. Yhteenvetotarkastelujen sisältö ja laajuus kuitenkin vaihtelevat merkittävästi hallinnonalojen välillä. Osassa pääluokkia tasa-arvoon liittyviä tavoitteita ja niihin liittyviä toimenpiteitä kuvataan varsin yksityiskohtaisesti, mutta osassa toimenpiteiden yhteys sukupuolten tasa-arvon tosiasialliseen edistämiseen jää epäselväksi. Tarkastelut eivät myöskään ole keskenään yhteismitallisia, mikä vaikeuttaa kokonaisarvion tekemistä.

Yhteenvetotarkasteluissa huomio vaikuttaa kohdistetun lähinnä tasa-arvoa edistävien tavoitteiden, hankkeiden, ohjelmien tai määrärahojen kuvaamiseen pikemmin kuin varsinaiseen talousarvioesityksen sukupuolivaikutusten arviointiin. Useissa pääluokissa kuvataan sitä, mitä tasa-arvon edistämiseksi tehdään suunnitelmatasolla, mutta vähäisemmälle huomiolle jää se, miten esimerkiksi talousarvioesityksen finanssipoliittiset ratkaisut, leikkaukset tai määrärahat vaikuttavat eri sukupuoliin tai sukupuolten tasa-arvoon.

Tasa-arvovaltuutettu katsoo, että sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista tulee kehittää entistä vahvemmin sukupuolitietoisen budjetoinnin suuntaan. Tämä edellyttää, että pääluokkaperusteluihin otetaan nykyistä kattavammat arviot siitä, miten talousarvioesityksen määrärahat ja esitykseen sisältyvät lainsäädäntöuudistukset (ns. budjettilait) ja leikkaukset kohdentuvat eri sukupuoliin ja miten ne vaikuttavat sukupuolten tasa-arvoon.

Sukupuolitietoinen budjetointi vahvistaa päätöksenteon tietopohjaa ja mahdollistaa sen, että sukupuolen mukaan mahdollisesti eriytyvät vaikutukset tunnistetaan jo talousarvion valmisteluvaiheessa. Mitä paremmin talousarvioesityksen vaikutukset eri väestöryhmiin ja sukupuoliin tunnetaan, sitä paremmin voidaan arvioida julkisten varojen käytön vaikuttavuutta, kohdentumista ja oikeudenmukaisuutta. Sukupuolitietoinen budjetointi tukee sukupuolten tasa-arvon huomioonottamista päätöksenteossa perustuslain ja tasa-arvolain mukaisesti. Se myös edistää valtion talousarvion läpinäkyvyyttä ja julkisen hallinnon tuloksellisuutta.

Liitteessä esitetään tasa-arvovaltuutetun lyhyt katsaus vuoden 2027 talousarvioesityksen pääluokkiin sisältyvistä sukupuolten tasa-arvoa koskevista yhteenvetotarkasteluista. Valtuutettu nostaa samassa yhteydessä esiin

[2] Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen seuranta **(**STM033:00/2025). https://stm.fi/hanke?tunnus=STM033:00/2025

muutamia kehityskohteita, joilla yhteenvetotarkasteluissa voitaisiin tehdä sukupuolivaikutuksia näkyvämmäksi.

Tilastotietoa työllisyydestä ja sosiaaliturvan muutoksista

Vuoden 2027 talousarvioesityksen keskeiseksi tavoitteeksi mainitaan työllisyyden vahvistaminen[3]. On kuitenkin hyvä muistaa, että talousarvion työllisyystoimien vaikutukset kohdistuvat eri tavoin naisiin ja miehiin muun muassa työmarkkinoiden segregaation vuoksi.

Naisten ja miesten taloudellinen asema on erilainen, mikä näkyy esimerkiksi naisten ja miesten välisessä keskimääräisessä palkkaerossa. Vuoden 2027 talousarvioesityksen mukaan sukupuolten välinen ero palkansaajien säännöllisen työajan kuukausiansioissa on arviolta 14,8 % vuonna 2025, mutta sen ennakoidaan kasvavan 15,7 %:iin vuosina 2026 ja 2027[4]. Tasa-arvovaltuutettu pitää kehitystä huolestuttavana, sillä tavoitteena tulisi olla palkkaeron kaventuminen eikä sen kasvu. Talousarvioesityksessä ei kuitenkaan arvioida, millä toimilla palkkaeron kasvuun aiotaan puuttua.

Työttömyysaste oli 10.5 % heinäkuussa 2026. Työttömiä henkilöitä oli 289 000. Työttömyys on kasvanut erityisesti naisten keskuudessa kuluvana vuonna, sillä työttömiä miehiä oli 4 000 vähemmän ja työttömiä naisia 24 000 enemmän kuin vuoden 2025 heinäkuussa.[5]

Alle 18-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste oli 80 % ja isien 90 %. On kuitenkin hyvä huomata, että työmarkkinoilla ovat aliedustettuina sellaiset äidit, joilla on vähintään kolme lasta. Vuonna 2025 tällaisten äitien työllisyysaste oli 65 %, kun 1–2 lapsen äideillä työllisyysaste oli 83 %.[6]

Määräaikainen, osa-aikainen ja matalapalkkainen työ on voimakkaasti sukupuolittunutta ja painottuu erityisesti naisiin. Määräaikaisessa työsuhteessa oli 346 000 palkansaajaa vuonna 2025. Miespalkansaajista 13 % ja naispalkansaajista 18 % työskenteli määräaikaisessa työsuhteessa. Vuonna 2024 osa-aikatyötä teki 493 000 työllistä, mikä oli 19 % kaikista työllisistä. Naisista lähes neljännes oli osa-aikaisia. Osa-aikatyö on yleisempää nuorimmilla ja vanhimmilla palkansaajilla. Työn ja koulutuksen ulkopuolella oli 9 % 15–24-vuotiaista (miehiä 29 000 ja naisia 27 000).[7]

Viimeaikaisten selvitysten mukaan hallituskaudella sosiaaliturvaan tehdyt muutokset ovat kohdistuneet kaikkien haavoittuvimmissa asemassa oleviin ryhmiin, kuten esimerkiksi yksinhuoltajien perheisiin, monilapsisiin perheisiin, maahanmuuttajanaisten työmarkkina-asemaan sekä nuorten aikuisten toimeentuloon. Muutokset ovat kasvattaneet pienituloisten määrää.

---

[3] Tiedote 1.9.2026. https://vm.fi/-/194055633/orpon-hallitus-talous-kasvaa-ja-hallitus-vauhdittaa-kasvua-tasmatoimilla
[4] HE 175/2026, s. 763.
[5] Tilastokeskuksen tiedote 25.8.2026. Työllisten määrä pysyi samalla tasolla ja työttömien määrä kasvoi heinäkuussa 2026 verrattuna vuoden takaiseen | Tilastokeskus
[6] Tilastokeskus 10.6.2026. https://stat.fi/fi/julkaisu/cmfwdvoeag54f08vzertp8gdo
[7] Tilastokeskus 2.4.2026. https://stat.fi/fi/julkaisu/cmlulxx0aj0ly06usm47o7eer

Yksinhuoltajat, joista 87 % on naisia, ovat kärsineet korostuneesti hallituskaudella toteutetuista leikkauksista. Samaan aikaan myös lapsiperheköyhyys on kasvanut.[8]

Myös toimeentulotuen saajien määrä on kääntynyt kasvuun hallituskauden aikana. Perustoimeentulotuen piirissä on noin 6,4 % väestöstä eli 278 000 aikuista ja 88 000 lasta. Yli kolme neljästä perustoimeentuloa saavista kotitaloudesta on yhden hengen kotitalouksia. Lapsiperheitä perustoimeentulon saajista on noin viidennes. Näistä suurin osa on yhden aikuisen lapsiperheitä. Perustoimeentulotuen tarve painottuu erityisesti nuoriin ikäluokkiin. Perustoimeentulon saajissa on kaikissa työikäisissä ikäryhmissä miehiä jonkin verran naisia enemmän. Sukupuolten väliset erot ovat suurimmat nuorilla aikuisilla. Perustoimeentulotuen suurin saajaryhmä on 20–24-vuotiaat miehet vuonna 2025.[9]

Kela arvioi vuoden 2026 alussa tehtyjen toimeentulotuen lisäleikkureiden vaikuttavan varsinkin tulottomiin henkilöihin, joita oli lähes 50 000 vuoden alussa. Suurin osa tulottomista on miehiä ja kolmannes kaikista tulottomista on 18–24-vuotiaita.[10]

Nämä kehityssuunnat osoittavat, että työllisyyttä, toimeentuloa ja sosiaaliturvaa koskevien uudistusten vaikutukset eivät jakaudu väestössä tasaisesti. Uudistuksiin sisältyy myös merkittäviä sukupuolten välisiä vaikutuseroja. Talousarvioesityksen vaikutusten arvioinnissa olisi tämän vuoksi tärkeää tarkastella nykyistä systemaattisemmin myös sitä, miten työllisyystoimet, koulutus- ja sosiaaliturvapoliittiset ratkaisut sekä toimeentulo- ja muuhun sosiaaliturvaan tehtävät leikkaukset vaikuttavat naisten ja miesten asemaan.

Osaava työvoima kestävän talouskasvun pohjana

Suomen tavoitteena on nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus 60 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä, mutta viime vuosikymmeninä Suomi on jäänyt jälkeen muista OECD-maista korkeakoulutettujen osuudessa[11].

Tavoitteen saavuttaminen edellyttää sitä, että koulutusjärjestelmä kykenee tukemaan kaikkien nuorten koulutuspolkuja. Tasa-arvovaltuutettu pitää huolestuttavana, että oppimistulokset ovat heikentyneet useissa

---

[8] Valtioneuvosto 22.9.2025 Hallituksen sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksia arvioivat muistiot julkaistu - Valtioneuvosto ja Köyhyys lisääntyi ja syveni viime vuonna – köyhiä lapsia jo yli 137 000 - Soste

[9] Kela 26.3.2025. https://tietotarjotin.fi/tietopaketti/2699589/tietopaketti-toimeentulotuki, Kelan perustoimeentulotukitilasto 2025 ja Sosiaali- ja terveysministeriö MUISTIO_20250922095602.PDF

[10] Kela 10.2.2026 Toimeentulotuen tiukennukset vaikuttavat etenkin 49 000 tulottomaan | Ajankohtaista | Kela

[11] Valtioneuvosto 15.6.2026. https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/uusi-korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-suomelle

peräkkäisissä PISA-tutkimuksissa. Oppimistuloksissa on myös sukupuolieroja, mutta erot sukupuolten välillä ovat pysyneet ennallaan edellisestä tutkimuskierroksesta.[12]

Osaavan työvoiman saatavuutta pidetään keskeisenä talouskasvun, tuottavuuden ja julkisen talouden kestävyyden kannalta. Koulutuspolitiikassa olisi tärkeää kiinnittää huomiota oppimistulosten yleiseen kehitykseen ja sukupuolten välisiin eroihin, sillä erot voivat heijastua koulutusvalintoihin, tutkintojen suorittamiseen ja myöhempään työmarkkina-asemaan. Erityisen tärkeää olisi kiinnittää huomiota heikompien oppilaiden oppimistulosten, koulutuksen keskeyttämisen ja koulutuksen voimakkaan sukupuolittumisen vähentämiseen. Tämä voisi parantaa mahdollisuutta nostaa korkeakoulutettujen määrää väestössä.

Talousarvion työllisyys- ja koulutustoimien sekä sosiaaliturvan muutoksien sukupuolivaikutuksien arvioinnissa olisi tärkeää kiinnittää erityistä huomiota koulutuksen ja työmarkkinoiden segregaatioon, määräaikaiseen ja osa-aikatyöhön, palkkaerojen kaventamiseen sekä siihen, miten työllisyyttä, koulutusta, verotusta ja sosiaaliturvaa koskevat muutokset vaikuttavat naisten ja miesten elinkaaren aikaiseen taloudelliseen asemaan. Sukupuolivaikutusten arviointi on tärkeä osa myös sosiaalisen kestävyyden ja julkisen talouden pitkän aikavälin vaikutusten tarkastelua.

Osaamispotentiaalin täysimääräinen hyödyntäminen on paitsi koulutus- ja tasa-arvopoliittinen myös talouspoliittinen kysymys. Sukupuolten välisiin oppimis-, koulutus- ja työmarkkinaeroihin puuttuminen tukee samanaikaisesti osaavan työvoiman saatavuutta, tuottavuuden kasvua ja julkisen talouden kestävyyttä.

Hyvinvointialueiden tulevaisuustyö

Valtioneuvoston on asettanut keväällä 2026 hyvinvointialueiden tulevaisuustyötä varten parlamentaarisen työryhmän. Työryhmä on käsitellyt 15.9.2026 hyvinvointialueiden itsehallintoa ja valtion ohjausta. Keskusteluissa on korostunut tarve kehittää hyvinvointialueiden ohjausta strategisempaan ja tavoiteohjausta painottavaan suuntaan sekä vahvistaa päätöksenteon tietopohjaa[13].

Tasa-arvovaltuutetun näkemyksen mukaan hyvinvointialueiden tulevaisuutta koskevassa parlamentaarisessa työssä olisi perusteltua tarkastella palvelujen saatavuutta, alueiden eriytymistä, väestökehitystä ja julkisen talouden kestävyyttä myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Väestön ikääntyminen, hoivan järjestäminen, henkilöstön saatavuus sekä

[12] Opetus- ja kulttuuriministeriö 10.9.2026. https://okm.fi/-/pisa-2025-suomalaisnuorten-luonnontieteiden-osaaminen-edelleen-selvasti-oecd-maiden-keskitasoa-parempaa
[13] Kts. https://vm.fi/-/parlamentaarinen-tyoryhma-arvioi-hyvinvointialueiden-itsehallinnon-ja-valtion-ohjauksen-tulevaisuutta-

palveluiden alueelliset muutokset eivät ole sukupuolineutraaleja ilmiöitä, vaan niiden vaikutukset kohdistuvat naisiin ja miehiin osittain eri tavoin. Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulisikin olla osa tulevaisuustyön tietopohjaa ja kehittämissuuntaviivoja.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää lähisuhde- ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn sekä väkivaltaa kokeneille tarkoitettujen palvelujen saatavuuteen. Tuoreet tiedot osoittavat, että lähisuhdeväkivallan määrä on edelleen kasvussa ja että vakavimman väkivallan uhrit ovat pääosin naisia[14]. Hyvinvointialueiden palvelujen kehittämisessä ja ohjauksessa tulisi siksi arvioida systemaattisesti myös päätösten vaikutuksia väkivallan uhrien palveluihin ja niiden saavutettavuuteen.

Tasa-arvovaltuutettu suosittaa, että sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolen mukaan eritellyn tiedon hyödyntäminen sisällytetään osaksi hyvinvointialueiden strategista ohjausta, seurantaa ja parlamentaarista tulevaisuustyötä. Tämä vahvistaisi päätöksenteon tietopohjaa ja tukisi vaikuttavuusperusteista ohjausta tunnistamalla nykyistä paremmin, miten palvelut tavoittavat eri väestöryhmiä ja millaisia vaikutuksia esimerkiksi lainsäädäntöuudistuksilla on käytännössä.

Parlamentaarisen valmistelun yhteydessä olisi perusteltua selvittää, miten hyvinvointialueiden ohjausjärjestelmässä voitaisiin hyödyntää sukupuolivaikutusten arviointia, sukupuolen mukaan eriteltyä tietoa sekä palvelujen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta kuvaavia indikaattoreita. Tällainen selvitys vahvistaisi hyvinvointialueiden ohjauksen laatua ja tukisi perustuslain 6 §:n ja tasa-arvolain 4 §:n mukaisten tavoitteiden toteutumista. Sukupuolinäkökulman huomioiminen auttaa tunnistamaan päätösten tosiasialliset vaikutukset ja parantaa edellytyksiä tehdä vaikuttavia, taloudellisesti kestäviä ja perusoikeuksia turvaavia päätöksiä.

Tasa-arvovaltuutetun tehtävät ja resurssit

Talousarvioesityksessä ehdotetaan kohdennettavaksi tasa-arvovaltuutetun toimistolle 270 000 euron lisäys EU:n palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanotehtäviin. Tasa-arvovaltuutettu esitti talousarvion valmistelun yhteydessä oikeusministeriölle, että valtuutetulle kohdennettaisiin 700 000 euron määrärahalisäys palkka-avoimuuden täytäntöönpanon ja lisääntyneiden yhteydenottomäärien perusteella. Samansuuruista lisäystä määrärahaansa valtuutettu on esittänyt myös sosiaali- ja terveysministeriölle palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanon valmistelun yhteydessä syksyllä 2025.

[14] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 30.1.2026. https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/67eaea59-6fba-43f8-9fc4-c3a56c39ef74/content

Palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpano hallituksen esityksessä 129/2026 ehdotetulla tavalla merkitsee tasa-arvovaltuutetulle merkittävää määrää uusia tehtäviä. Tasa-arvovaltuutettu on hallituksen esityksestä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 11.9.2026 antamassaan lausunnossa tuonut esiin, että uudistuksen yhteydessä on välttämätöntä varmistaa tasa-arvovaltuutetun lainvalvonnan riippumattomuus ja puolueettomuus. Esityksessä ehdotetut uudet palkkaerojen seuranta-, analysointi-, raportointi- ja kehittämistehtävät vaarantavat tämän, eikä näitä tehtäviä tule tämän vuoksi osoittaa tasa-arvovaltuutetulle.

Tasa-arvovaltuutettu on tuonut valiokunnalle esiin palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanon edellyttävän, että valtuutetulla on käytössään lainvalvontatehtäviään vastaavat määrärahat ja henkilö- ja muut resurssit. Direktiivin täytäntöönpano ei ole mahdollista ilman riittävää resursointia.

Talousarvioesityksessä ehdotettu lisämääräraha jää olennaisesti alle tasa-arvovaltuutetun arvioiman lisäresurssitarpeen. Valtuutettu pitää tärkeänä, että eduskunta arvioi resurssien riittävyyttä suhteessa direktiivin tuomiin uusiin lakisääteisiin tehtäviin ja riippumattoman lainvalvonnan turvaamiseen.

Tasa-arvovaltuutettu Mia Spolander

Erityisasiantuntija Pirkko Janas

Liite

Muutamia huomioita sukupuolten tasa-arvoa koskevista yhteenvetotarkasteluista talousarvioesityksen eri pääluokissa

Pääluokka 23 Valtioneuvoston kanslia

Tasa-arvon edistämistä kuvataan valtioneuvoston kanslian toimialalla hyvin yleisellä tasolla. Pääluokan perusteluista kuvataan lähinnä olemassa olevia toimintatapoja ja velvoitteita. Perusteluista ei ilmene, miten sukupuolten tasa-arvon edistämisvelvoite näkyy valtioneuvoston kanslian ydintoiminnoissa, millaisia konkreettisia tavoitteita tasa-arvon edistämiselle on asetettu tai miten tavoitteiden toteutumista seurataan.

Valtion omistajaohjauksen kohdalla mainittu tavoite siitä, että kumpaakin sukupuolta on hallituksissa vähintään 40 prosenttia, on tasa-arvolain mukainen vähimmäisvaatimus. Sen kirjaaminen tasa-arvotoimenpiteeksi ei vielä osoita aktiivista tasa-arvon edistämistä, vaan lakisääteisen velvoitteen noudattamista.

Pääluokka 24 Ulkoministeriön hallinnonala

Pääluokan sukupuolten tasa-arvoa kuvaavassa luvussa on tunnistettavissa selkeitä tavoitteita, määrärahoja ja mittareita. Erityisesti naisten osallistumista kriisinhallintaan, Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpanoa sekä tasa-arvotavoitteiden sisällyttämistä kehitysyhteistyöhankkeisiin kuvataan konkreettisilla tunnusluvuilla.

Perusteluista käy ilmi, kuinka paljon rahoitusta kohdennetaan tasa-arvotavoitteisiin ja kuinka suuri osuus hankkeista sisältää tasa-arvotavoitteita. Vähäisemmälle huomiolle jää kuitenkin se, millaisia konkreettisia vaikutuksia toimilla tavoitellaan eri sukupuolten asemaan tai oikeuksien toteutumiseen.

Jatkossa voisi olla hyödyllistä kuvata myös sitä, millaisia tasa-arvovaikutuksia toimilla tavoitellaan ja miten niiden toteutumista seurataan.

Pääluokka 25 Oikeusministeriön hallinnonala

Oikeusministeriön hallinnonalan kohdalla sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat perustelut ovat poikkeuksellisen niukat suhteessa hallinnonalan keskeiseen rooliin tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja oikeussuojan edistämisessä. Ne kuvaavat yksittäisiä rahoituspäätöksiä, mutta niistä ei

käy ilmi hallinnonalan tasa-arvotavoitteita, tavoiteltuja vaikutuksia tai niiden seurantaa, minkä vuoksi sukupuolten tasa-arvon edistäminen jää varsin näkymättömäksi.

Jatkossa perusteluissa voisi näkyä nykyistä vahvemmin erimerkiksi oikeussuojan, väkivallan ehkäisyn ja syrjinnän torjunnan sukupuolinäkökulmat.

Pääluokka 26 Sisäministeriön hallinnonala

Sisäministeriön sukupuolten tasa-arvoa koskevassa luvussa kuvataan kattavasti muun muassa erilaisia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia sekä niiden valmistelua ja seurantaa. Perusteluista jää kuitenkin melko epäselväksi, miten sukupuolten tasa-arvoa edistetään hallinnonalan varsinaisissa ydintehtävissä, kuten poliisissa, rajaturvallisuudessa, pelastustoimessa, maahanmuuttohallinnossa tai turvallisuusviranomaisten palveluissa.

Monet sisäministeriön hallinnonalan palvelut ja niiden vaikutukset voivat kohdistua eri tavoin eri sukupuoliin. Pääluokan sukupuolten tasa-arvon vaikuttavuustavoitteisiin ei sisälly esimerkiksi tarkastelua, millaisia eroja sukupuolten välillä on turvallisuuden kokemuksessa, lähisuhdeväkivallassa, ihmiskaupassa, turvapaikkamenettelyissä tai turvallisuusviranomaisten palvelujen saavutettavuudessa.

Sukupuolten tasa-arvon näkyvyyttä voitaisiin vahvistaa esimerkiksi asettamalla hallinnonalan ydintoiminnoille konkreettisia tasa-arvotavoitteita ja seuraamalla niiden toteutumista sukupuolen mukaan eritellyn tiedon avulla. Lisäksi voisi olla perusteltua arvioida keskeisten turvallisuus-, maahanmuutto- ja viranomaispalveluja koskevien toimien vaikutuksia eri sukupuoliin sekä myös kuvata, miten tunnistettuihin tasa-arvohaasteisiin pyritään vastaamaan.

Pääluokka 27 Puolustusministeriön hallinnonala

Puolustusministeriön pääluokan perusteluissa sukupuolten tasa-arvo näkyy selvemmin kuin monilla muilla hallinnonaloilla erityisesti naisten asepalvelukseen, sotilasuralle hakeutumiseen ja kriisinhallintaan liittyvien tavoitteiden kautta. Positiivista on myös se, että perusteluissa esitetään konkreettisia tavoitteita naisten osuuden kasvattamiseksi esimerkiksi sotilaallisessa kriisinhallinnassa.

Toiminnan laajempien sukupuolivaikutusten arviointi ja seuranta jäävät kuitenkin vähäisemmälle huomiolle. Perusteluista ei esimerkiksi käy ilmi, millaisia rakenteellisia tai käytännön esteitä naisten osallistumiselle puolustushallinnon eri tehtäviin on tunnistettu tai miten asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan laajemmin kuin yksittäisten osallistujamäärien osalta.

Sukupuolten tasa-arvoa voitaisiin vahvistaa tarkastelemalla nykyistä systemaattisemmin esimerkiksi naisten ja miesten sijoittumista eri tehtäviin, palvelus- ja urapolkujen eroja, palvelusturvallisuutta, häirinnän ja epäasiallisen kohtelun ennaltaehkäisyä sekä puolustushallinnon palveluiden ja toimintatapojen sukupuolivaikutuksia. Lisäksi tavoitteiden tueksi voitaisiin esittää nykyistä enemmän määrällisiä mittareita ja seurantatietoa.

Pääluokka 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala

Valtiovarainministeriön pääluokassa on tunnistettu verotuksen vaikutus sukupuolten välisiin tuloeroihin. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen osalta perustelut jäävät kuitenkin varsin yleiselle tasolle ottaen huomioon valtiovarainministeriön keskeisen roolin julkisen talouden, verotuksen ja finanssipolitiikan valmistelussa.

Perusteluissa todetaan, ettei valtaosaan pääluokan menoista liittyisi välittömiä sukupuolivaikutuksia. Tarkastelutapa jättää kuitenkin huomioimatta sen, että julkisen talouden ratkaisuilla, verotuksella, etuuksilla ja julkisten palvelujen rahoituksella on merkittäviä välillisiä vaikutuksia eri sukupuoliin naisten ja miesten erilaisen työmarkkina-aseman, tulotason ja hoivavastuiden vuoksi.

Sen sijaan kestävän kehityksen luvussa todetaan, että useiden rahoituskokonaisuuksien, kuten kuntien peruspalvelujen ja hyvinvointialueiden rahoituksen, voivan sisältävän merkittäviä välillisiä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvon toteutumiseen. Näitä ei kuitenkaan avata enempää. Tämä kuitenkin osoittaa tarpeen arvioida julkisen talouden ratkaisujen sukupuolivaikutuksia.

Talousarvion vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon voitaisiin vahvistaa arvioimalla nykyistä systemaattisemmin verotus-, etuus-, työllisyys- ja säästötoimien sukupuolivaikutuksia sekä sisällyttämällä pääluokan perusteluihin indikaattoreita tai mittareita, joiden avulla seurataan finanssipolitiikan vaikutuksia naisten ja miesten taloudelliseen asemaan, työllisyyteen ja toimeentuloon.

Pääluokka 29 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan perusteluissa sukupuolten tasa-arvo on kytketty hallinnonalan keskeisiin tehtäviin poikkeuksellisen selkeästi. Erityisesti varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja korkeakoulujen roolia sukupuolistereotypioiden purkamisessa sekä koulutusvalintojen eriytymisen vähentämisessä kuvataan konkreettisesti. Myönteistä on myös se, että talousarvio sisältää useita sukupuolen mukaan eriteltyjä tunnuslukuja, jotka tukevat tasa-arvovaikutusten seurantaa.

Vaikka perusteluissa tunnistetaan sukupuolittunut koulutukseen valikoituminen ja esitetään runsaasti sukupuolen mukaan eriteltyä tietoa, jää

vähäisemmälle huomiolle se, millaisia konkreettisia tavoitteita koulutus- ja osaamiserojen kaventamiselle on asetettu sekä miten toimenpiteiden vaikutuksia arvioidaan pitkällä aikavälillä.

Sukupuolen mukaan eritelty tilastotieto osoittaa huomattavia eroja esimerkiksi ylioppilas- ja muiden tutkinnon suorittaneiden, korkeakoulututkintojen sekä eräiden avustusten saajien sukupuolijakaumissa. Perusteluista ei kuitenkaan ilmene, millä toimilla näihin rakenteellisiin eroihin pyritään vaikuttamaan tai millaisia tulostavoitteita niiden kaventamiselle on asetettu.

Pääluokka 30 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriön sukupuolten tasa-arvoa koskevassa luvussa tunnistetaan maaseudun sukupuolittunut väestörakenne ja erityisesti nuorten aikuisten ikäluokissa esiintyvä naisten ja miesten määrällinen epätasapaino. Perusteluista ei kuitenkaan juuri ilmene, miten tämä otetaan huomioon maaseutupolitiikan, maataloustukien tai luonnonvarapolitiikan valmistelussa ja toimeenpanossa.

Pääluokan perusteluja tasa-arvon edistämiseksi voitaisiin vahvistaa arvioimalla nykyistä systemaattisemmin maatalous-, maaseutu- ja luonnonvarapolitiikan vaikutuksia naisten ja miesten toimeentuloon, yrittäjyyteen, omistukseen, työmarkkina-asemaan ja alueellisiin mahdollisuuksiin. Samalla voitaisiin asettaa konkreettisia tavoitteita maaseudulla asuvan väestön sukupuolten välisen eriytymisen vähentämiseksi.

Pääluokka 31 Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tehty tasa-arvon tarkastelu on äärimmäisen niukka ja se rajautuu vain ministeriön sisäiseen toimintaan. Vaikka liikenne- ja viestintäpolitiikalla voi olla merkittäviä vaikutuksia eri sukupuolten liikkumismahdollisuuksiin, turvallisuuteen, palvelujen saavutettavuuteen ja digitaaliseen osallisuuteen, näitä vaikutuksia ei pääluokan perusteluissa tarkastella.

Sukupuolten tasa-arvoa voitaisiin vahvistaa arvioimalla esimerkiksi liikennepalvelujen saavutettavuutta, liikkumistarpeita, liikenneturvallisuutta sekä digitaalisten palvelujen käyttöä ja saavutettavuutta sukupuolinäkökulmasta. Samalla voitaisiin asettaa konkreettisia tavoitteita ja mittareita hallinnonalan toiminnan tasa-arvovaikutusten seuraamiseksi.

Pääluokka 31 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Työ- ja elinkeinoministeriön tasa-arvoperusteluissa sukupuolten tasa-arvo on kytketty hallinnonalan keskeisiin tehtäviin, kuten aluekehittämiseen, työllisyyspolitiikkaan, yrittäjyyteen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen.

Myönteistä on, että maahanmuuttajanaiset tunnistetaan omana kohderyhmänään.

Perusteluissa kuvataan kuitenkin pääasiassa yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Niistä ei juurikaan ilmene, millaisia sukupuolten välisiä eroja työmarkkinoilla, yrittäjyydessä, aluekehityksessä tai yritysrahoituksen saatavuudessa on tunnistettu eikä sitä, millä konkreettisilla toimilla tai tavoitteilla näitä eroja pyritään kaventamaan.

Vaikka pääluokan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet painottuvat työllisyyteen, osaamiseen ja alueiden elinvoimaan, niihin ei sisälly sukupuolen mukaan eriteltyjä tavoitteita tai tunnuslukuja. Tämän vuoksi on vaikea arvioida, miten hallinnonalan toimet vaikuttavat naisten ja miesten asemaan työmarkkinoilla tai alueilla.

Sukupuolten tasa-arvoa voitaisiin vahvistaa talousarviossa esimerkiksi tarkastelemalla naisten ja miesten työllisyysasteita, yrittäjyyttä, palkkaeroja, yritysrahoituksen kohdentumista, rakennemuutosten vaikutuksia sekä maahanmuuttajanaisten työmarkkina-asemaa. Näille voitaisiin myös asettaa seurattavia tasa-arvotavoitteita.

Pääluokka 33 Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan perusteluissa sukupuolten tasa-arvo on kytketty ministeriön ydintehtäviin. Perusteluissa kuvataan muun muassa tasa-arvopolitiikan ohjausta sekä esitetään useita konkreettisia toimenpiteitä ja resurssien kohdentamisia, kuten samapalkkaisuusohjelmaa, palkka-avoimuusdirektiivin toimeenpanoa, naisten terveyden strategiaa, turvakotipalveluja sekä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyä.

Vaikka perusteluissa kuvataan runsaasti yksittäisiä hankkeita, ohjelmia ja määrärahoja, vähemmälle huomiolle jää niiden vaikuttavuuden arviointi. Perusteluista ei esimerkiksi käy ilmi, millaisia muutoksia samapalkkaisuudessa, naisten terveydessä, väkivallan vähentämisessä tai tasa-arvon toteutumisessa työelämässä tavoitellaan ja miten tavoitteiden saavuttamista seurataan.

Tasa-arvovaltuutettu pitää välttämättömänä, että samapalkkaisuuden edistäminen säilyy sosiaali- ja terveysministeriön keskeisenä tasa-arvopoliittisena tavoitteena myös jatkossa. Mikäli samapalkkaisuusohjelman toteuttamiseen varattuja määrärahoja kuitenkin jäisi käyttämättä tai ohjelman toteutustapaa muutettaisiin 2027, tulisi määrärahojen kohdentamista arvioida uudelleen siten, että ne tukisivat mahdollisimman tehokkaasti samapalkkaisuusvelvoitteen valvontaa.

Perusteluissa korostuvat erityisesti naisten asemaan liittyvät kysymykset, mikä on toki perusteltua useiden tunnistettujen tasa-arvo-ongelmien

vuoksi. Vähemmälle huomiolle jää kuitenkin laajempi tarkastelu sukupuolten tasa-arvon kehityksestä esimerkiksi miesten hyvinvoinnin, terveyserojen, työelämän segregaation tai hoivavastuiden jakautumisen näkökulmasta.

Tasa-arvovaltuutettu huomauttaa, että perusteluissa mainittu hyvinvointialueiden lakisääteinen velvollisuus laatia toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma ei perustu tasa-arvolakiin. Hyvinvointialueilla on tasa-arvolain mukainen velvollisuus edistää sukupuolten tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti, mutta laissa ei säädetä nimenomaisesta velvollisuudesta laatia toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma.

Talousarvion tasa-arvoperusteluja voitaisiin edelleen vahvistaa liittämällä keskeisille tasa-arvopoliittisille tavoitteille nykyistä selkeämmät tulos- ja vaikuttavuusmittarit. Esimerkiksi palkkaeron kehitys, sukupuolittunut koulutus- ja työmarkkinasegregaatio, naisiin kohdistuvan väkivallan esiintyvyys, hyvinvointialueiden tasa-arvosuunnittelun kattavuus sekä naisten ja miesten terveyserot voisivat toimia seurattavina indikaattoreina.

Pääluokka 35 Ympäristöministeriön hallinnonala

Pääluokan perusteluissa todetaan, ettei luvun määrärahoilla arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Perusteluista ei käy ilmi, mihin arvio sukupuolivaikutuksista perustuu.

Talousarviossa olisi hyödyllistä kuvata tarkemmin, onko sukupuolivaikutuksia arvioitu esimerkiksi asumisen, alueiden käytön, kaupunkiympäristön, ilmastotoimien tai rakennetun ympäristön turvallisuuden näkökulmasta.

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Mia Spolander
Tasa-arvovaltuutettu
Tasa-arvovaltuutetun toimisto
mia.spolander@oikeus.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: TAS/701/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: TAS-AK-2026-4657
25.09.2026 14:16:23

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Pirkko Janas
Erityisasiantuntija
Tasa-arvovaltuutetun toimisto
pirkko.janas@oikeus.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: TAS/701/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: TAS-AK-2026-4657
25.09.2026 14:19:56